

स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रमा प्रचलित लोककथाको मनोविश्लेषणात्मक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय,
नेपाली केन्द्रीय विभागअन्तर्गत, दर्शनाचार्य-विद्यावारिधि तह
तेस्रो सत्रको शोधप्रबन्ध (७२०) को
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधप्रबन्ध

शोधार्थी

अनिता पंगेनी
दर्शनाचार्य-विद्यावारिधि तह
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०८०

शोधनिर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत, नेपाली केन्द्रीय विभागको दर्शनाचार्य-विद्यावारिधि तहका विद्यार्थी श्री अनिता पंगेनीले दर्शनाचार्य-विद्यावारिधि तह तैस्रो सत्रको पाठ्यांश सङ्केत ७२० को परिपूर्ति गर्ने प्रयोजनार्थ 'स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रमा प्रचलित लोककथाको मनोविश्लेषणात्मक अध्ययन' शीर्षकको शोधप्रबन्ध मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । स्थलगत अध्ययनबाट सामग्री सङ्कलन गरी परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको प्रस्तुत शोधकार्य सन्तोषजनक भएकाले म यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल
शोधनिर्देशक
नेपाली केन्द्रीय विभाग

मिति : २०८०/०९/०३

त्रिभुवनविश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत, नेपाली केन्द्रीय विभागको दर्शनाचार्य-विद्यावारिधि तहका विद्यार्थी श्री अनिता पंगेनीले दर्शनाचार्य-विद्यावारिधि तह तेस्रो सत्रको पाठ्यांश सङ्केत ७२० को प्रयोजनार्थ तयार पार्नुभएको 'स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रमा प्रचलित लोककथाको मनोविश्लेषणात्मक अध्ययन' शीर्षकको शोधप्रबन्धको आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधप्रबन्ध मूल्याङ्कन समिति

नाम	हस्ताक्षर
१. प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेले (विभागीय प्रमुख तथा शोधनिर्देशक)
२. सहप्रा.डा. दुर्गाबहादुर घर्ती (आन्तरिक परीक्षक)
३. प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम (बाह्य परीक्षक)

मिति : २०८०/०९/१३

कृतज्ञताज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली विषयको दर्शनाचार्य-विद्यावारिधि तह, तेस्रो सत्रको पाठ्यांश सङ्केत ७२० को प्रयोजनका लागि तयार पारिएको 'स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रमा प्रचलित लोककथाको मनोविश्लेषणात्मक अध्ययन' शीर्षकको प्रस्तुत शोधप्रबन्ध मैले नेपाली समालोचनामा संरचनावादी समालोचनाका प्रवर्तक नेपाली भाषा, साहित्यका विशिष्ट विद्वान् श्रद्धेय गुरु प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेलको प्राज्ञिक सल्लाह तथा कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । यो शोधप्रबन्ध तयार गर्ने सन्दर्भमा आइपरेका विभिन्न कठिनाइहरूसँग जुध्ने प्रेरणा प्रदान गर्दै सही मार्गनिर्देशन गरेर शोधकार्य सम्पन्न गर्न उत्प्रेरित गर्नुभएकोमा आदरणीय गुरुज्युप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधप्रबन्ध तयार पार्ने सन्दर्भमा बेलाबखत आवश्यक सहयोग र सुझाव प्रदान गर्नुहुने दर्शनाचार्य तह, नेपाली केन्द्रीय विभागका सम्पूर्ण गुरुहरूप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

यस शोध कार्यका लागि सामग्री सङ्कलनका क्रममा सामग्री उपलब्ध गराएर सहयोग गर्नुहुने स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रका स्रोतव्यक्तिहरूप्रति आभार व्यक्त गर्दछु । शोधकार्यका क्रममा सद्भाव राख्ने मान्यजन, आफन्त तथा मित्रहरूप्रति म आभारी छु । शोधप्रबन्धलाई टङ्कन गरेर सहयोग गर्नुहुने बिर्खबहादुर रावललाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा यस शोधप्रबन्धलाई आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभागसमक्ष पेस गर्दछु ।

त्रि.वि. दर्ता नं. : ६-१-२२-४७०-२००२
क्रमाङ्क ०१
मिति : २०८०/०९/०१

.....
अनिता पंगेनी
दर्शनाचार्य-विद्यावारिधि तह
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद शोधपरिचय

१.१	विषयपरिचय	१
१.२	समस्याकथन	३
१.३	शोधकार्यको उद्देश्य	४
१.४	पूर्वकार्यको समीक्षा	४
१.५	शोधकार्यको औचित्य तथा महत्त्व र उपयोगिता	९
१.६	शोधकार्यको सीमाङ्कन	१०
१.७	शोधविधि	१०
	१.७.१ सामग्री सङ्कलन विधि	११
	१.७.२ सामग्री विश्लेषण विधि	११
१.८	शोधप्रबन्धको रूपरेखा	१२

दोस्रो परिच्छेद

स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रको सङ्क्षिप्त परिचय

२.१	विषयप्रवेश	१३
२.२	चापाकोट नगरपालिकाको परिचय	१३
	२.२.१ चापाकोट नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति	१४
	२.२.२ चापाकोट नगरपालिकाको जनसङ्ख्याको स्थिति	१४
	२.२.३ चापाकोट नगरपालिकाको सामाजिक, सांस्कृतिक तथा धार्मिक स्थिति	१५
	२.२.४ चापाकोट नगरपालिकाको शैक्षिक र स्वास्थ्य स्थिति	१५
	२.२.५ चापाकोट नगरपालिकाको आर्थिक स्थिति	१५
२.३	वालिङ नगरपालिकाको परिचय	१६
	२.३.१ वालिङ नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति	१७
	२.३.२ वालिङ नगरपालिकाको जनसङ्ख्याको स्थिति	१७
	२.३.३ वालिङ नगरपालिकाको सामाजिक, सांस्कृतिक तथा धार्मिक स्थिति	१८
	२.३.४ वालिङ नगरपालिकाको शैक्षिक तथा स्वास्थ्य स्थिति	१८
	२.३.५ वालिङ नगरपालिकाको आर्थिक स्थिति	१८
२.४	गल्याङ नगरपालिकाको परिचय	१९
	२.४.१ गल्याङ नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति	२०
	२.४.२ गल्याङ नगरपालिकाको जनसङ्ख्याको स्थिति	२०
	२.४.३ गल्याङ नगरपालिकाको सामाजिक, सांस्कृतिक तथा धार्मिक स्थिति	२१
	२.४.४ गल्याङ नगरपालिकाको शैक्षिक स्थिति	२१
	२.४.५ गल्याङ नगरपालिकाको आर्थिक स्थिति	२२

२.५	लोककथाको परिचय	२२
२.६	निष्कर्ष	२३

तेस्रो परिच्छेद

स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रमा प्रचलित लोककथामा मूलप्रवृत्ति

३.१	विषयप्रवेश	२४
३.२	मूलप्रवृत्तिको सैद्धान्तिक परिचय	२४
३.३	मूलप्रवृत्तिको सिद्धान्त	२६
३.३.१	जीवन मूलप्रवृत्ति	२७
३.३.२	मृत्यु मूलप्रवृत्ति	२८
३.४	स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रमा प्रचलित लोककथामा मूलप्रवृत्तिको विश्लेषण	३०
३.५	निष्कर्ष	६२

चौथो परिच्छेद

स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रमा प्रचलित लोककथामा चेतन र अचेतनको अवस्था

४.१	विषयपरिचय	६४
४.२	मनको अकारात्मक पक्ष चेतन, अवचेतन र अचेतन	६४
४.३	स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रमा प्रचलित लोककथामा चेतन र अचेतनको विश्लेषण	६७
४.४	निष्कर्ष	९३

पाँचौँ परिच्छेद

स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रमा प्रचलित लोककथामा इद र अहम्को प्रस्तुति

५.१	विषयपरिचय	९५
५.२	मनको गत्यात्मक पक्ष इद, अहम् र पराहम्	९५
५.३	स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रमा प्रचलित लोककथामा इद र अहम्को विश्लेषण	९८
५.४	निष्कर्ष	१२२

छैटौँ परिच्छेद

सारांश तथा निष्कर्ष

६.१	सारांश	१२३
६.२	निष्कर्ष	१२५

परिशिष्ट 'क' : स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्रमा सङ्कलित कथाहरू

परिशिष्ट 'ख' : स्रोत व्यक्तिको नामावली

सन्दर्भ सामग्रीसूची